

לתרגמן כהוגן, והרבה סודות ישנן בתיבות ובצירופי האותיות של נוסח התפילה שהוא עפ"י נביאים ואנשי כנסת הגדולה, ולכן יש להתפלל ג' התפילות ביום ותפילות השבת והחגים והמועדים אך ורק בלשון הקודש, אף עמי הארץ או נשים שאינם מבינים הלשון, ברם פסוק ראשון של ק"ש וברכה ראשונה דשמו"ע ילמדו אותם להבין עכ"פ ביאור עיקרי הדברים.

וכאשר בזמננו איכשר דרא ורבים מאחינו בני ישראל אשר היו נידחים בין העמים מתקרבים לתורה ולמצוות, לכן יש⁴⁶ לחזק מאד את ידי העוסקים במלאכת הקודש להדפיס סידורי תפילה ומחזורים בלשון הקודש ובתירגום על הדף של התיבות ללשונם, למען יוכלו להתפלל בכוונת הלב, ומהנכון⁴⁷ שיהיו סידורים אשר גם תיבות התפילה שבלשון הקודש יהיו מודפסים באותיות לע"ז למען אלו אשר עדיין אינם יודעים לקרוא בלשון הקודש.

ובשעת הדחק מי שאין בידו סידור כזה ואין

באפשרותו להתפלל בלשון הקודש אפילו בלי הבנת הדברים, כי אינו יודע לקרוא אותיות לשון הקודש, ואין בידו אלא סידור בלשון העמים, יתפלל⁴⁸ בו, ומוטב כן מאשר שלא יתפלל לגמרי, אך ישתדל⁴⁹ להתפלל בציבור (וע"ע לעיל סי' ס"ח אות ג' לענין גוי העומד להתגייר).

להוסיף תוך התפילה תירגום ותחינות בלשון אחר (וזמר) ולכפול התיבות

ו. שם: יכול להתפלל בכל לשון שירצה, והני מילי בציבור. ומצוה מן המוכרח דווקא בלשון קודש (-מ"ב סק"ג). ועיין לעיל (אות ה') שמאד יש להקפיד על תפילה בלשון הקודש, ואפילו אינו מבין מה אומר, אלא אם ירצה⁵⁰ לאחר שגמר תפילתו כנוסח חז"ל, יוכל לחזור על התפלה בלשון לעז ולהוסיף עוד תחינות ובקשות כרצונו (וע' להלן אות ז').

ותוך כדי התפילה יש⁵¹ לימנע מלתרגם את

תפלות ותחנונים וסליחות וכדו', אך לא שמו"ע שקבעו לנו אנשי כנה"ג דמי יעז פניו לשנות דברים העומדים ברומם של עולם, שו"ת לבושי מרדכי שם, שו"ת אג"מ ח"ד סי' ע', שו"ת יבי"א ח"ה סי' י"ב. 46. שו"ת יבי"א שם. 47. שם, ועיי"ש שאף שמצוי בכמה מלשונות העמים שאין ביטוי לאותיות שונות שבלשון הקודש כגון ח' וה' וכדומה, מכל מקום עדיף לעשות כן ממה שיתפללו בלשון העמים לגמרי. 48. ובהכרעת המג"א סק"ה בשם ספר חסידים שמקיל בזה - ביה"ל שם, כה"ח סק"ט, ובתשובות והנהגות ח"א סי' שנ"ה שמ"מ לענין תירגום השמות הקדושים (ה' אלקינו) בלעז אין נכון, כי התירגום אינו מדייק, ויש ללמד עכ"פ לומר שני תיבות קודש אלו בלשון ק, ואף ששאר הברכה אומר בלשון לעז. 49. דבשעה"ח כשאין לו ציבור יסמוך על הדעה דבשו"ע שתפלה קבועה התירו אפילו ליחיד לאמרה בכל לשון - בית ברוך כלל כ"ב ס"ק ק"ה. 50. הג' יד אפרים על גליון השו"ע וסיום דבריו "וכדת הנשים שנוהגות להתפלל עם הציבור והחזרים וקוראים לעצמם הפירוש המודפס בלשון לעז". 51. שו"ת אג"מ ח"ג סי' ח' אוסר בהחלט וכותב שיש בו משום הפסק וצריך לחזור ולהתפלל, ואף ששגג, מ"מ שגגת תלמוד עולה זדון, ובשו"ת דברי ישראל ח"ב בליקוטי תשובות סי' ק"ט "מה שיש אומרים בלשון הקודש וגם מתרגמים באידיש הדבר זר ומזרז ואין לזה שורש וענף, ומה שמצינו ביחידים בין גדולי הדורות שעשו כן, טעמם ונימוקם עמם, ואין ללמוד מכך", ובשו"ת אז נדברו ח"י סי' כ' כותב שהאג"מ הפריז על המדה, ואם כי נכון לימנע, מ"מ אם הדבר מסייע לכוונה שפיר דמי. והנה יש לציין שכבר דנו בענין זה גאוני קמאי ונביא כמה מהם בקצרה: שו"ת טוב טעם ודעת קמא יו"ד סי' רי"א ושו"ת האלף לך שלמה סי' נ"ט (הוספת תיבות באידיש בשמו"ע, אם בציבור ליכא איסור, ביחיד הוי הפסק, ובכל ענין לכתחילה אין לעשות כן), שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קל"ט (נזרק תיבות באידיש כגון הייליגע באשעפער וכדו') לא הוי הפסק, אבל לכתחילה אין לעשות כן, אף ששמענו גדולי עולם עושים כן לא כל הרצפה ליטול השם יטול), שו"ת אמרי דוד - סטאניסלאב סי' קע"ב (מהא דמפיח באמצע שמו"ע (דלקמן בשו"ע סי' ק"ג) שהתירו להפסיק בתפלת התנצלות תוך כדי תפלתו עפ"י הגמ' (ברכות כ"ד) מוכח שגם מי שבאמצע תפלתו משמיע גניחה מעמקי הלב 'רבש"ע'

תיבות התפילה ללשון הרגיל בו, משום חשש הפסק, אמנם בברכות האמצעיות שמותר⁵² להוסיף בקשות פרטיות מעין הברכה, מותר⁵³ גם לתרגם ולומר בקשותיו בלשון שמבין ורגיל בו, ובברכת 'שומע תפלה' מותר⁵⁴ לבקש על כל הצטרפותיו ובכל לשון שרגיל בו. ובענין לכפול תיבות התפילה חמיר טפי, ואף עקב חסרון בכוונה, וכדכתבין לעיל סימן נ"א אות ו'.

הקודש וכו', ויש אומרים דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה חוץ מלשון⁵⁵ ארמי. ועל דעה זו סמכין⁵⁶ לבקש בקשות פרטיות וכלליות בכל עת מצוא בלשון אידיש ושאר לשונות שכל אחד מורגל בו, ואף שלדעה ראשונה בשולחן ערוך יש לימנע ביחיד מלהתחנן ולבקש בשאר לשונות, מכל מקום כיון שהמתחנן בלשון שרגיל בו מתחנן יותר בהרגש הלב שפיר דמי, ורחמנא ליבא בעי.

ומיהו אם⁵⁷ רגיל בצחות לשון הקודש⁵⁸ עדיף יותר לצאת ידי הדעה הראשונה שבשו"ע, ויש הכותבים שכל שנמצאים יחד עשרה אנשים שכינתא שריא, ואף שאינם מאוגדים יחד בתפלה

בקשות פרטיות ותחנונים בלשון שרגיל בו ולא בלשון הקודש

ז. שם: אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון

וכדו' דליכא חשש) שו"ת צפנת פענח (אוסר בהחלט), נימוקי או"ח סי' זה (בשו"ת צרור החיים דסיום הברכה יהיה בלשה"ק וכו' עכ"פ מכאן נביא ראייה לאבותינו ורבותינו הצדיקים שבתעוררות נפשם יצחקו מתוך לבם, ולק"מ כי הלא משורת הדין מותר כל התפלה בל"א, ומכל שכן באומר תחילת וסיום הברכה כהגון, ומה שאומר באמצע הברכה מילות מקולמוס הלב אין בזה חשש כל דהו), שערי הלכה ומנהג ח"א סי' ס"ד (אף שיש מתירים, מ"מ למה לנו ליכנס לספיקות) תשובת והנהגות ח"ג סי' ל"ה (מכתב מהגה"ג מתולדות אהרן זצ"ל ששאל את חמיו זצ"ל על אמירת הייליגער באשעפער וענה שאם יוצא מעצמו מרוב התלהבות רשאי). 52. כדלקמן סי' קי"ט סעי' א'. 53. שו"ת משנה הלכות ח"ה סי' כ"ו, שו"ת אז נדברו שם, תשובות והנהגות ח"א סי' ע'. אמנם בשו"ת אג"מ שם אוסר לתרגם גם בברכות האמצעיות, ורק הוספת תחינה ובקשה התירו. 54. כדלקמן סי' קכ"ב משנ"ב סק"ח בשם חיי"א, וע"ע להלן אות ז'. ולענין לומר ולנגן באמצע שמו"ע - עיין סי' קכ"ד במג"א סק"ד ומשנ"ב סק"ה לענין ש"ץ שאין בו משום הפסק (דרך לענית אמן סמוך לסיום הברכה כתבו שם דהוי הפסק, ולא על עצם הניגון תוך כדי התפלה), וכן המנהג שהש"ץ מזמר הפיוטים וכיוצא, ובשו"ת ויען דוד סי' כ"ב שה"ה לכל אדם בתפלתו אם דעתו לעורר בכך הכוונה ליכא איסור בדבר, ולא גרע מבכי שלא מצינו שאסרוהו באמצע התפלה, אמנם שלא ימשיך התיבות עקב כך באופן שיוצאים מפיו כמשובשים. ובענין לכפול תיבות עיין לעיל סי' נ"א אות א'. 55. וכמובא במשנ"ב סקט"ו הטעם שאין המלאכים נזקקים ללשון ארמי שמגונה בעיניהם ומה שתיקנו את התפלות החשובות (כגון קדיש וכדו') בלשון ארמי, וכן תרגום אונקלוס וזוה"ק שמקודשים מאד, הרי דווקא עקב קדושתם וגודל מעלתם עשאוהו בשפה נעלמת שלא יתקנאו מלאכי השרת ולא יקטרגו - עיין כה"ח סק"כ ופרי צדיק ח"א מאמרי קדושת שבת מאמר ז' (ד"ה אבל השגת), וע"ע לעיל סי' נ"ו אות א' ואכמ"ל. 56. בית ברוך על החיי"א כלל כ"ב סק"ק ק"ו. 57. כ"כ בחיי אדם כלל כ"ד סעי' י"ט הו"ד במשנ"ב סי' קכ"ב סק"ח. ואף דהתם מיירי לענין הבקשות הפרטיות שמתחנן בברכת שומע תפלה, אפשר מיירי במתפלל ביחידות, ובבית ברוך סקפ"ג מביא בשם יערות דבש דלשון הקודש מצד עצמו מסוגל יותר שתתקבל ויש להשתדל בה אפילו מתפלל בציבור. 58. והכוונה על לשון הקודש דייקא, אבל לשון עברית המדוברת בימינו אצל רבים, שמעורב בו ביטויים שונים ומשונים שאין להם כלל יסוד ושורש ללשון הקודש, וחיברוהו מינים ואפיקורסים, הרי זה מאוס להתחנן בו בקשותיו לפני המלך, אם יודע שפה אחרת, ואפילו לשונות העמים עדיפא טפי מיניה, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר שלשונות העמים עשאן הקב"ה ע"י מלאכי השרת, וכ"ש לשון אידיש אשר נתקדש ע"י גדולי הדורות ובו עסקו בתורה עוד בזמן הראשונים, ואכמ"ל, ועיין בס' טהרת יו"ט ה"ח עמ' ק"כ בתשו' הגה"ק מסטמאר זצ"ל ובעוד מקומות